

- (4) לפי נתוני החתך של ג'ונס לא בלתי־אפשרי, אפוא, הפירוש שרובד a אינו רק "כיסים בסלע", אלא שכבת חרסים המעידה על זמן קיומה של החומה.
- (5) גם ה"ממעייטים" בשטחה של ירושלים רואים בתוצאות החפירות ב"מגדל דוד" הוכחה, כי יישוב פרזות התקיים, מכל־מקום, על הגבעה המערבית בימי המלכים²⁷. דומה, כי תהיה זו תמונה בלתי־טבעית אם נתאר לעצמנו את הגבעה המערבית מיושבת עד אזור "מגדל דוד" היושב על ראש המדרון, ועד אזור בית־הספר על־שם בישוף גובאט (שגם בו, כזכור, נתגלו ממצאים דומים על שכבת הסלע) — וכל היישוב הזה עד הפאה המערבית של הגבעה, יושב פרזות!
- את הדיון הזה ניתן לסכם בשני משפטים: (א) יש זיקה בין שני הקברות מימי המלכים האחרונים שנמצאו ברחוב ממילא לבין בעית היישוב על הגבעה המערבית; (ב) התוצאות של החפירות ב"מגדל דוד" מסייעות יותר להשקפת ה"מרחיבים" מאשר להשקפתם של ה"ממעייטים" בשטחה של ירושלים בימי מלכי יהודה.

כרוניקה בבליית חדשה על מסעות נבוכדראצר ליהודה*

מאת

א. מ ל מ ט

הרבע האחרון של המאה ה' לפסה"נ הוא אחת התקופות הגורליות ביותר בתולדות המזרח הקדמון. האימפריה האשורית האדירה נתמוטטה ונעלמה מן הזירה ההיסטורית ומאבקי־איתנים על ירושתה פרץ בין בבל ומצרים. גם בתולדות עמנו זוהי אחת התקופות המכריעות, ראשיתה גאון וגאות ואחריתה שואה ושפל. עם שקיעתה של אשור אמנם נפתחה לפני ממלכת יהודה הדרך לריבונות מדינית ולחידוש גדולתה, ושעת־הכושר נוצלה על־ידי המלך יאשיהו; אולם, מצד אחר, ארבה לה סכנה חמורה להיגרר לתוך המערבולת של המדיניות הבינלאומית החדשה, ובסופו של דבר נפלה קרבן לסבך היחסים שבין בבל ומצרים.

יש אפוא עניין מיוחד בכל תגלית חדשה המגלה טפח מן העלילה שהתחוללה בפרקי־זמן סוער זה, ומה גם אם תגלית זו היא כרוניקה הסוקרת בשיטתיות את

(27) ראה הסיכום האחרון של ההשקפה הזאת בביקרתו של קרופוט על ספרו של סימונס:

PEQ, J. W. Crowfoot, 1953, עמ' 144—152.

* כדי להקל על הקורא הוספנו בסוף המאמר טבלה כרוניולוגית משווה המציגה בצורה, גראפית את עיקרי הרעיונות שהובעו במאמר זה. לבעיות הכרוניולוגיה של התקופה הנידונה כאן השווה את המחקר העסכם של E. R. Thiele, The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings, 1951, עמ' 163 ואילך. ועיין ה. תדמור, בעיות בכרוניולוגיה המקראית תש"ו, עמ' 47 ואילך.

המאורעות מדי שנה בשנה. התעודות החדשות של מלכי הכשדים, שנתפרסמו זה מקרוב, מגוללות את פרטי ההשתלשלות הדראמטית במזרח באותם הימים, ותוך כדי כך הן מאירות באור חדש את מהלך ההיסטוריה בארץ יהודה⁽¹⁾.

למעשה, נחשפו הלוחות החדשים זה מכבר, אך כגורלן של תעודות רבות אחרות היו מונחים במחסני המוזיאון הבריטי במשך עשרות שנים כאבן שאין לה הופכין. עתה נגאלו משכחה על-ידי מר וייזמאן, מפקח במחלקה של עתיקות מצרים ואשור שבמוזיאון ה"ל", שפרסם ארבע תעודות חדשות בספר בשם: "כרוניקות של מלכי הכשדים"⁽²⁾.

התעודות החדשות הן אלו (על-פי סדר כרונולוגי):

א. כרוניקה של המלך נבופלאצר, אביו של נבוכדראצר, משנת עלייתו לכס המלכות עד סוף שנת ג' למלכותו (626—623).

ב. קטע אחר מאותה כרוניקה מסוף מלכותו של נבופלאצר: שנות מלכותו ה"ח—הכ' (608—606).

ג. כרוניקה של נבוכדראצר הכוללת את עשר השנים הראשונות למלכותו (605—595).

ד. כרוניקה משנת ג' למלכות נרגל-שראצר (556).

ליד תעודות אלו הביא וייזמאן בספרו עיבוד חדש של כרוניקה בבליה שפורסמה בשנת 1923 על-ידי החוקר גד. תעודה זו סוקרת את שנות י"ז למלכות נבופלאצר (616—609)⁽³⁾. הכרוניקות שנתפרסמו עד כה מתארות אפוא את המאורעות הראשיים במשך שלושים השנים הראשונות לשושלת מלכי הכשדים, והפער בהרצאת העניינים הרציפה נצטמצם לשש שנים בלבד (622—617). לא נדון אלא בשתיים מן התעודות החדשות: בכרוניקה של שנות 608—606 ובייחוד בזה של שנות 605—595. שיש בהן עניין במישרים לביורור ההתרחשות ההיסטוריה בארץ-ישראל.

הכרוניקה של שנות 608—606⁽⁴⁾

התעודה החדשה היא המשך ישיר לכרוניקה של גד. מכאן חשיבותה לביורור הרקע ההיסטורי של מלחמת מגידו, שבה נפל המלך יאשיהו בקרב עם פרעה נכו

(1) המחבר דן בשורת מאמרים בתולדותיה של תקופה זו וסיכם את מחקריו במאמר בשם "מלחמותיה האחרונות של ממלכת יהודה", מערכות, סא, תש"י, עמ' 4—14; והשווה גם JNES, 1950, 9, עמ' 218—227. על התקופה בכללה ר' י. קלוזנר, היסטוריה של הבית השני, כרך א, תש"ט, עמ' 22 ואילך.

(2) D. J. Wiseman, *Chronicles of Chaldaean Kings (626—556 B.C.)* (2) in the British Museum, published by *The Trustees of the British Museum*, London, 1956.

(3) C. J. Gadd, *The Fall of Nineveh*, 1923. (3)

(4) התעודה מסומנת במספר המוזיאון הבריטי B.M. 22047. ר' בספרו של וייזמאן, עמ' 64 ואילך, את תתיק התעודה ותרגומה; תצלום בלוח IV.

(מל"ב כג, כט; דה"ב לה, כ—כג⁵). כידוע, מתארת הפסקה האחרונה של לוח גד, העוסקת במאורעות של שנת 609, מסע של צבא מצרים לאזור הפרת, שמטרתו היתה להחיש עזרה לבעלי-הברית האשורים נגד חיל בבל. הבעיה היא אם יש לזהות את מסעו של פרעה נכו המתואר במקרא עם מסע זה או עם מסע מצרי מאוחר יותר.

אף-על-פי שנתקבלה הסברה הראשונה על דעת הרוב מאז הציעה יוליוס לוי⁶, היו מלומדים, ובראשם גד עצמו, שהניחו שפרשת מגידו מתייחסת למסע מצרי שנערך, כביכול, בשנת 608 ושאינו בינה ובין לוח גד ולא כלום⁷. חוקרים אלה הסתמכו גם על הדברים המובאים בשורת ה"מעבר" (catchline) שבסוף לוח גד (שורה 76): "בש[ת] שמונה עשרה בחודש אלול קבץ מלך אכד את חילו", כלומר: אף בשנת 608, שלה מתייחס כתוב זה, יצא נבופלאצר למלחמה. גד ואחרים הביעו את הסברה, שהאויב שעליו עלה מלך בבל ושמו נעדר בכתובת אינו אלא מצרים. הם אף דימו בלבם, שאם יתגלה אי-פעם המשך של אותה תעודה, יכיל פרטים על מלחמה עם פרעה נכו לאחר שהלה יצא עטור נצחון בהתנגשותו עם יאשיהו.

תקווה זו נתבדתה עם פרסום הכרוניקה החדשה, ובאותה מידה נחל אכזבה גם כל מי שציפה לידיעות נוספות על גורלם של שרידי האשורים. התעודה פותחת בשנה ה"ח למלכות נבופלאצר ובמלים שוות לאלו שבציטטה מלוח גד שהבאנו למעלה (שורה 76). אלא שהפעם בדינו תיאור מלא של מאורעות שנת 608, ומסתבר שערך נבופלאצר באותה שנה מסע צבאי לאורך נהר חידקל עד לגבול ארץ ארט (שורות 1—4). ההשערה בדבר מלחמה בבליית-מצרית בשנת 608 נתבדתה אפוא, וכנראה אין בררה אלא לקשור את מסע נכו, שעליו מספרים ספרי מלכים ודבריי-הימים, במסע המצרי שעליו מעיד בפירוש לוח גד, ולקבוע מאורע זה בשנת 609.

גם בשנה שלאחר מכן עדיין היה נבופלאצר טרוד במלחמות באזור ההרים שבצפון. הכרוניקה מזכירה כאן בפעם הראשונה את נבוכדראצר, בנו של מלך בבל ויורש-העצר (שורה 6), העוזר לאביו בניהול הקרבות. אין ספק, שבכל אותו פרק זמן קיימו המצרים את השלטון על סוריה בידם והחזיקו בקו הפרת ובעיר כרכמיש.

(5) המחבר דן במלחמה זו ברחון מערכות סא, עמ' 4 ואילך, ובייחוד בקובץ ארץ ישראל, א. תשי"א, עמ' 82 ואילך. עיין גם ש. זמירין, יאשיהו ותקופתו, תשי"ב, עמ' 22 ואילך, 98 ואילך.

(6) J. Lewy, *Forschungen, etc.*, *MVAG*, 20, 1924, 2 עמ' 20.

(7) עיין בספרו של גד, עמ' 15, 24, ובעקבותיו תילה, עמ' 188 ואילך, ולאחרונה M. B. Rowton, *Jeremiah and the Death of Josiah*, *JNES*, 10, 1951, עמ' 128 ואילך. אחד המניעים לדעה זו היה הנימוק שהשנה הראשונה למלכות יהויקים התחילה בתשרי 608 ובשום פנים לא שנה לפני כן. תדמור, שם, עמ' 54 ואילך, הצביע על דרך לקיים את תאריכה של מלחמת מגידו בשנת 609 מבלי שיהא צורך להקדים את שנת מלכותו הראשונה של יהויקים.

רק בשלהי שנת 607 סוכנה עמדתם זו עם התקרב צבא בבל לפרת וכיבוש העיר כמחז' בגדה המערבית של הנהר.

אנו למדים אפוא מן הכרוניקה החדשה שהבבלים ניסו להתבסס בעברו האחר של הפרת עוד לפני המערכה הידועה בכרכמיש בשנת 605. אמנם נסיון זה, שעליו חזרו הבבלים גם בשנת 606⁸), נכשל לפי שעה. הודאתו המפורשת של מחבר הכרוניקה בכשלונותיו של צבא בבל היא דבר בלתי־רגיל בהיסטוריוגרפיה הבבלית וראויה לציון מיוחד. לפיה הצליחו המצרים לא רק למגר את מתנגדיהם בגדה המערבית של הפרת אלא אף הניסום מבסיסם בגדה שמנגד. בקשר לכך מזכירה הכרוניקה את כרכמיש כנקודת מוצא שממנה נערכו התקפות־הנגד של האויב (שורה 24). מובן, שהמשימה הצבאית הדחופה ביותר, שעמדה לפני הפיקוד הבבלי, היתה כיבוש העיר כרכמיש. בתיאור כיבוש זה פותחת התעודה הבאה.

ה כ ר ו נ י ק ה ש ל ש נ ו ת 605—595⁹)

על מלחמתו של נבוכדראצר עם צבא מצרים בכרכמיש בשנת 605 נודע לנו מנבואתו של ירמיהו פרק מו ומדברי יוסף בן־מתתיהו בקדמוניות, ספר י', א, תיאור מפורט יותר של המסע הבבלי באותה שנה, שאמנם אינו מזכיר את קרב כרכמיש גופו, מובא בשם בירוסוס בספרו של יוסף בן־מתתיהו, נגד אפיון, א, יט. עתה יש בידינו מקור אותנטי על מלחמת כרכמיש ועל המאורעות שבאו בעקבותיה ונוכל לעמוד על מהלך העיניינים לפרטיו וביחד עם זה לבחון את מהימנותם של שאר המקורות. הכרוניקה הבבלית מאשרת את נצחונו המכריע של נבוכדראצר על אויביו בכרכמיש, אולם היא מטעימה שהנצחון על ארץ חת— היא סוריה וארץ־ישראל במקורות האכדיים מן האלף הראשון— היה מלא רק לאחר הבסת המצרים בפחות חמת, שאליה נסוגו שרידי צבא האויב. הכוונה בוודאי לכיבוש העיר רבלה "בארץ חמת" שהיתה, כנראה, בסיס המפקדה העליונה של צבא פרעה החונה בסוריה. בשעת מסעו הראשון לסוריה ציווה פרעה נכו על המלך יהואחז להתייצב לפניו ברבלה ושם הטיל מס כבד על ארץ יהודה (מל"ב כג, לג). מאלפת העובדה שכעבור שנים, עם חורבן ירושלים, הובלו למקום זה גם המלך צדקיהו וראשי השלטון ביהודה כדי לתת את הדין לפני מלך בבל (מל"ב כה, ו—ז, כ—כא; יר' לט, ה—ו; נב, ט—יא, כו). יש להניח אפוא שגם נבוכדראצר הפך את רבלה, לאחר שכבשה, למקום מפקדתו ושממנה ניהל את מלחמותיו בסוריה ובארץ־ישראל¹⁰). אולי מותר לשער, שהתכנסו

(8) בשורות 20—21 נמנו שלוש ערים שכבש נבופלאצר ב"עבר הנהר" [mât] ebir (nâri), כלומר, באזור הנמצא מערבית לפרת.

(9) B.M. 21946; ר' בספרו של וייזמן, עמ' 65 ואילך, את תעתיק התעודה ותרגומה;

הבאנו תצלום הכתובת בחוברת זו, לוח ח', 1—2.

(10) ר' וייזמן, עמ' 26.

השליטים הוואסאלים במקום זה כדי להגיש את מסיהם למלך בבל כאשר בא לארץ "חת" בשנים הראשונה והעשירית למלכותו (שורות 17, צד אחור 23—24). אחד הפרטים המאלפים, שנמסרו בכרוניקה על מסעו הראשון של נבוכדראצר, יש בו עניין כרונולוגי, וחשיבותו רבה לבירורה של מערכת התאריכים הניתנת במקרא. כבר ידענו מדברי בירורסוס, המובאים אצל יוסף בן-מתתיהו, שיצא נבוכד-ראצר למערב כשעדיין היה יורש-עצר ושבעת המסע נודע לו על מות אביו. הוא עזב את צבאו ומיהר בחזרה לבלל כדי להבטיח לעצמו את הגה השלטון. עתה נתגלתה המסגרת הכרונולוגית המדויקת למאורעות אלה: נבופלאצר נפטר בח' באב שנת 605 וכבר בא' באלול עלה בנו על כס המלכות בבבל (שורות 10—11). קרב כרכמיש, שקדם למות נבופלאצר, נערך אפוא בשנה השלישית למלכות יהויקים, שנסיימה רק בחודש תשרי של אותה שנה (עיין בטבלה). על כן אין לקיים את התאריך בירמיהו מו, ב, הקובע את מלחמת כרכמיש ל"שנת הרביעית ליהויקים" (11). לעומת זה מאוששת מערכת התאריכים החדשה, לפחות מבחינה כרונולוגית, את המסורת המובאת בפתיחת ספר דניאל בדבר עלייתו של נבוכדראצר לירושלים "בשנת שלושים למלכות יהויקים" (דנ' א, א).

כאן אנו מגיעים לשאלה: מתי נשתעבדה ארץ יהודה לבלל? הבעיה היא חמורה מפני שהידיעות המפורשות היחידות על כך מובאות במסורות מאוחרות, היינו בכתוב הג'ל שבספר דניאל ואצל יוסף בן-מתתיהו משמו של בירורסוס. שני המקורות הללו קובעים את שעבודה של יהודה למסעו הראשון של נבוכדראצר בשנת 605 ומספרים על הגליתם של חלק מאוכלוסייה (12). לעומת זה אין שום סמוכים מפורשים לתאריך כיבושה של יהודה לא במקרא ולא בכרוניקה הבבלית. ההיסטוריוגרף המקראי מספר במלים כלליות: "בימיו עלה נבוכדנאצר מלך בבל ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים וישב וימרד בו" (מל"ב כד, א). ואילו מחבר הכרוניקה, המונה את מסעותיו של נבוכדראצר בזה אחר זה, אינו מפרט את הארצות השונות שנכנעו למלך בבל.

לכאורה, ייתכן שנשתעבד יהויקים באחת השנים שמן 605 ועד 601, שכן בכל אחת מהן יצא שליט הכשדים לארץ "חת". בחורף שנת 601/600 עלה נבוכדראצר אפילו על מלך מצרים, אך המלחמה נסתיימה ללא הכרעה, כהודאתו של בעל הכרוניקה עצמו, וצבא בבל שב כלעומת שבא. חבל שלא נמסרו פרטים נוספים על מלחמה זו, שהידיעה עליה באה כהפתעה גמורה.

לא מן הנמנע שמריו של מלך יהודה כרוך במאורעות אותם הימים (13). סיוע

(11) לדעות השונות שהובעו בקשר לתאריך זה, שנתקבל גם על-ידי יוסף בן מתתיהו, קדמוניות י, ו, א, השווה עמ' J. T. Nelis, Note sur la date de la sujétion de Joiaqim par Nabuchodonosar, RB, 61, 1954, עמ' 387—391.

(12) עיין מערכות, סא, עמ' 6.

(13) מסורת מעניינת, שלא העריכוה כראוי, נשתמרה אצל יוסף בן מתתיהו, קדמוניות, י, ו, ב; לפיה מרידתו של יהויקים קשורה בכוונת מצרים לצאת למלחמה על בבל. אך בסופו

להנחה זו בכך, שמלך בבל נשאר במולדתו בשנה שלאחר מכן (צד אחר, שורה 8) ויכול היה להגיב על מרד יהויקים רק בעזרת גדודי צבא מקומיים (כולל חילות־מצב כשדיים). דוקה תמונה מעין זו מסתברת מדברי המקרא (מל"ב כד, ב; והשווה גם ירמ' לה, א ויא). יהויקים, שמרד מקץ שלוש שנים, הוכנע, לפי שיקולים אלה, בשנת 604/3 ולא בשנת 605, כפי שמסתבר מספר דניאל ומעדותו של בירוסוס¹⁴). להשערה זו, שהיא אפשרית כשלעצמה, נמצא סיוע בדברי הכרוניקה של שנה זו, שעתה נפנה אליהם.

כ י ב ו ש א ש ק ל ו ן ו ה צ ו ם ב י ה ו ד ה

המאורע המרכזי הנזכר בכרוניקה בקשר לשנה הראשונה למלכות נבוכדראצר, שהתחילה בראשית השנה הבבלית בחודש ניסן 604, הוא המסע על אשקלון¹⁵ ולכידת העיר בכסליו של אותה שנה (דצמבר 604 בקירוב). בהרחבת־מה מפרט הכתוב שהמלך נתפס, העיר נשדדה ונלקח ממנה שלל, והוא מסיים בפאתטיות רבה: "את העיר הפך לתל וכרם (tili u karne) " (שורות 18—20). במלים אלו מצויה נימה מנבואות הזעם שבמקרא על עיר זו (השווה יר' מז, ה—ז; צפ' ב, ד—ז). הידיעה על כיבוש העיר אשקלון מעוררת עניין מיוחד לאור איגרת ארמית שנשלחה לפרעה מטעם אחד ממושלי ארץ־ישראל שנתגלתה בסקארה שבמצרים¹⁶. באיגרתו פונה הכותב לפרעה בבקשת עזרה צבאית מפני חיל הבבלים העולה על העיר. בשעתו הציע אולברייט לזהות את מחבר התעודה עם מלך אשקלון, והצעה זו מסתברת על יסוד הכרוניקה החדשה¹⁷). לעומת זה עלו בתוהו כל ההצעות שהוצעו לקביעת תאריכה של האיגרת שהרי המסע הצבאי בשנת 604, שעליו מספרת הכרוניקה שלפנינו, לא היה ידוע.

תאריך כיבושה של העיר אשקלון הוא בעל משמעות רבה להבהרת הרקע ההיסטורי של ירמיהו לו, ט ואילך. באותו פרק, פסוק ט, אנו קוראים: "ויהי בשנה החמישית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה בחדש השני קראו צום לפני ה' כל העם בירושלים וכל העם הבאים מערי יהודה בירושלים". כמה מפרשגי המקרא קשוו בצדק את הכרות הצום ביהודה בפורענות לאומית הממששת ובאה. עתה מתבהרת התמונה בצורה מפתיעה. מועד הצום ביהודה חל בדיוק בזמן שעלה צבא בבל על

של דבר לא העזו המצרים, לדברי יוסף, לבצע את זממם. ייתכן שכאן רמז למסופר בכרוניקה על שנת 601/600.

14) תאריך מאוחר עוד יותר הציע Albright, *JBL*, 51, 1932, עמ' 90.

15) שני הסימנים הראשונים של השם פגומים, אך מסתברת ביותר ההשלמה:

Iš-qi-il-lu-nu

16) בתעודה זו דן המחבר בפירוט במאמרו "מכתב ארמי חדש לפרעה מימי ירמיהו".

ידיעות החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה, טו, תש"י, עמ' 34—39.

17) *BASOR*, 111, 1948, עמ' 26, הערה 7.

אשקלון, שכן החודש התשיעי¹⁸) של שנתו החמישית של יהויקים הוא חודש כסליו של השנה הא' למלכות נבוכדראצר (עיין בטבלה). רק עכשיו אפשר לחוש בכל הדראמתיות של המאורעות שהתרחשו בירושלים באותו יום-צום, כפי שמתואר בספר ירמיהו. ירמיהו הנביא, הרואה בכניעה לבבל את הדרך היחידה להצלת העם, מצווה על ברוך לקרוא לפני העם המתקבץ במקדש את מגילתו המכילה את האזהרה: "בא יבוא מלך בבל והשחית את הארץ הזאת והשבית ממנה אדם ובהמה" (לו, כט). מועצת השרים, שנתכנסה באותו יום, כנראה עקב שעת החירום, מטה אוזן לדברי האזהרה ומחליטה להעביר את המסמך למלך. אולם, כידוע, מתייחס יהויקים בביטול גמור לדברי המגילה ומצווה לשרפה.

כיבוש ירושלים וגלות יהויכין

הפרט החשוב ביותר בכרוניקה החדשה מבחינת תולדות עם ישראל כלול בדברים על שנתו השביעית של מלך בבל; הלא היא הידיעה בדבר כיבוש ירושלים בימי יהויכין, שעליו גודע לנו זו הפעם הראשונה ממקור חיצוני בן הזמן. בשל חשיבות העניין נביא את הכתובת כלשונה (צד אהור, שורות 11—13):

"בשנת שבע בחודש כסליו קבץ מלך אכד את חילו וילך לארץ חת.

"ויהן על עיר יהודה (âl la-a-hu-du)¹⁹ ובחודש אדר ביום השני

לכד את העיר, את המלך תפס.

"מלך כלבבו הפקיד בקרבה, מטה הכבד הוביל לבבל".

דברי הכרוניקה משתלבים יפה במסופר במקרא ומבהירים פרטים אחדים שעד עתה היו תמוהים. משילובם של שני המקורות מתקבלת התמונה הבאה:

- א. יהויקים מת בסוף שנת 598, היא השנה האחת-עשרה למלכותו, כי יהויכין, שמלך שלושה חדשים בלבד, נשבה בב' באדר 597.
- ב. ירושלים נכבשה בשנתו השביעית של נבוכדראצר שנסתיימה רק בחודש ניסן 597.
- ג. רשימת הגולים שבסוף ספר ירמיהו, שלפיה הוגלו 3023 יהודים בשנת שבע לנבוכדראצר (נב, כח), מעידה על גלות מיידית של חלק מתושבי הבירה. ואולי מרמזת מלת "יהודים" לתושבי ערי השדה דווקא, שהוגלו עוד בימי מצור ירושלים (השווה יר' יג, יח—יט; הפסוק מתייחס לימי יהויכין).
- ד. הגלות העיקרית, שכללה אלפים רבים ממעמדות רמי היחס של ממלכת יהודה

18) שנות המלוכה נמנו ביהודה מתשרי לתשרי, ואילו השנה האזרחית התחילה בימים ההם בחודש ניסן, כמנהג בבל. ראה שהחודש התשיעי חל בחורף אפשר למצוא באותו פרק עצמו, יר' לו, כב.

19) פרופ' מור הסב את תשומת לב המחבר לכך שגם המקרא מזכיר פעם אחת את השם עיר יהודה כדי לציין את ירושלים, הש' דה"ב כה, כח. אולם כמה כתבי יד גורסים אף כאן עיר דויד כמו בנוסח הכתוב המקביל במל"ב יד, כ.

ובית המלוכה בתוכם, אורגנה רק כעבור שבועות מספר, בשנת שמונה לנבוכד-
 ראצר (מל"ב כד, יב). על כך מעיד גם הכתוב בדברי הימים, המספר:
 "ולתשובת השנה (היינו: בראשית השנה החדשה בחודש ניסן) שלח המלך
 נבוכדנאצר ויבאהו (את יהויכין) בבלה עם כלי חמדת בית ה'" (דה"ב לו, י) ²⁰.

הכרוניקה ונבואות הגויים של ירמיהו

הכרוניקה החדשה מתארת מאורעות בינלאומיים שונים מימי ירמיהו, שאת
 ירשומיהם אפשר למצוא בדברי הנביא. הנבואה על העמים בפרק כה נתחברה בסיומן
 מסעו הראשון של נבוכדראצר למערב, כפי שמעיד התאריך שבראשה (כה, א, והשווה
 פסוק ט). קובץ הנבואות על הגויים שבסוף ספר ירמיהו פותח בנבואה על מלחמת
 כרכמיש בשנת 605 (פרק מו). אליה מצטרפת נבואה על "בוא נבוכדראצר מלך בבל
 להכות את ארץ מצרים" (פסוק יג ואילך). המשלימה את המסגרת ההיסטורית של מסעו
 הראשון של מי שעתיד להיות מלך בבל. אמנם אין הכרוניקה מזכירה שהגיע או
 נבוכדראצר עד גבול מצרים, אבל פרט זה מסתבר הן מדברי יוסף בן-מתתיהו
 (קדמוניות י, ו, א) והן מדברי ברוסוס (נגד אפיון א, יט).

עם פרסום הכרוניקה נתגלה, כמסתבר, הרקע ההיסטורי של שתי נבואות
 נוספות על הגויים, לפחות, שעד כה היו נטולות בסיס עובדתי כלשהו: א. הנבואה
 על קדר ומלכות חצור (ירמ' מט, כת-לד); ב. הנבואה על עילם (שם, פט
 לד-לט).

הכרוניקה מספרת בקשר לשנה השישית של נבוכדראצר, היא שנת 599, שערך
 מלך בבל מבסיסו בארץ חת מסעות שוד אל המדבר נגד שבטי הערבים (A-ra-bi
 צד אחור, שורות 9-10). תיאור הביזה שנפלה לידי הבללים מזכיר את דברי הנביא
 על השוד ששדדו את בני קדם (ר' בייחוד פס' כט ו-לב). לנבואת הזעם על עילם,
 שהיתה סתומה מבחינה היסטורית, יש עתה סמוכים בדברי הכרוניקה על שנתו
 התשיעית של מלך בבל (596), המתארים מסע צבאי נגד מלך עילם (צד אחור, שורות
 17-20) ²¹. אולם הלוח הגום במקום זה וקשה לעמוד על פרטי המאורע. טעם ניסף
 לחיזוק היסוד ההיסטורי של שתי הנבואות הללו אפשר למצוא בכותרותיהן. בנבואה
 הראשונה נזכר בפירוש שמו של נבוכדראצר, כמו במשא על מצרים, אך בניגוד
 לשאר הנבואות שבאותם הפרקים; ואילו בנבואה השנייה צוין תאריך של "ראשית
 מלכות צדקיהו", התואם בדיוק את הכרוניולוגיה של הלוח הבללי (עיי' בטבלה).

(20) על נקודה זו עמד כבר וייזמן, עמ' 34. גם יוסף בן מתתיהו מספר על שתי
 גלויות, שבראשונה הוגלו שלושת אלפים איש ובשניה למעלה מעשרת אלפים נפש, אלא שלא
 עמד, כנראה, על נסיבותיהם ההיסטוריות המדויקות של מאורעות אלה (קדמוניות, י, ו, ג-ז, א).
 (21) השם "עילם" פגום בתעודה בשני המקומות שהוא נזכר בה, אך ההשלמה בטוחה.

טבלה כרונולוגית משווה

מאורעות שזוכרים במקרא	שנות מלוכה ביהודה מתשרי מניסן	שנים ע"פ המנין המקובל מינאר	מאורעות שזוכרים בכרוניקות הבליות		
<p>קרב מגידו (מל"ב כג, כט ; ה"ב לה, כ"בג)</p>	31	609	<p>בתמוז חוצה צבא מצרים את הפרת</p>		
	יהואחז יהויקים	נבופל- אצר 17			
	(עלה)	18	608		
	1	19	607		
	2	20	606		
	3	21	605		
	<p>ירמ' מו (לתאריך ר' עמ' 183) שעבוד יהודה (דנ' א, א)</p>	4	604	<p>הקרב בכרכמיש כבוש "כל ארץ חת" בח' נאב מות נבופלאצר</p>	
		5	1	604	
		<p>"בשנה החמשית ליהויקים... מחודש התשעי קראו צום... ירושלים" (יר' לו, ט)</p>	6	2	<p>בכסלו כיבוש אשקלון</p>
			7	3	603
			8	4	602
9			5	601	
10			6	600	
11			7	599	
<p>נבואה על קדר וממלכות חזור "אשר הכה נבוכדראצר" (ירמ' מט, כח ואילך)</p>			1	8	<p>מלחמה בבליית-מצרית ללא הכרעה</p>
			2	9	600
			3	10	599
	<p>חזור ירושלים וכניעת יהויכין (מל"ב כד, י ואילך) ללות 3023 יהודים (ירמ' נב, כח) ללות יהויכין ואילי הארץ (מל"ב כד, יב; דה"ב לו, י)</p>		4	7	<p>בכסלו פשיטות נגד הערבים</p>
			5	8	598
		6	9	597	
		7	10	596	
		8	11	595	
		<p>חטא על עילם "בראשית מלכות צדקיהו" (יר' מט, לד ואילך)</p>	9	1	<p>בב' באדר כיבוש ירושלים</p>
			10	2	597
			11	3	596
12			4	595	
13			5	594	
14			6	593	
15	7		592		
16	8		591		
17	9		590		
18	10		589		
19	11		588		